

ร อ ย พ ร ะ บ า ท
ร ิ ม พ ื ง นั้ ม ม ท า น ที่

บุญอันล้ำเลิศย่อมเจริญแก่ชนทั้งหลาย ผู้เลื่อมใสแล้ว
ในบุคคลผู้เลิศ อายุ วรรณะ ยศ เกียรติ สุข และกำลัง
อันเลิศก็เจริญ ผู้มีปัญหาให้ของอันเลิศ ตั้งมั่นแล้วในธรรมอัน
เลิศ เป็นภูตหรือเทวดาก็ตาม เป็นมนุษย์ก็ตาม ย่อมเข้าถึง
ความเป็นเลิศ บันเทิงใจอยู่ นี่เป็นขุมทรัพย์ที่อันวยสมบัติ
ทุกอย่าง ทั้งแก่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย

รอยพระบาทริมฝั่งน้ำมณฑานที

๓๓๔

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เข้าถึงความเป็นพุทธภายใน
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกายธรรมอรหัต ตรัสรู้เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้า หมดสิ้นกิเลสอาสวะ เป็นธาตุธรรมที่มีแต่
ความบริสุทธิ์ล้วนๆ จึงเป็นทักษิณียบุคคล เป็นเนื่อนาบุญอันเลิศ
ผู้มีจิตเลื่อมใสในพระพุทธรเจ้าผู้เลิศ ผลบุญอันเลิศย่อมบังเกิด
ขึ้นกับบุคคลนั้น และบุญนั้นจะยังตามส่งผลข้ามภพข้ามชาติไป
จนกระทั่งถึงที่สุดแห่งธรรมเลย

มีวาระพระบาลีใน กุมมาลปิณฑชาดก ว่า

“บุญอันล้ำเลิศย่อมเจริญแก่ชนทั้งหลายผู้เลื่อมใสแล้ว
ในบุคคลผู้เลิศ อายุ วรรณะ ยศ เกียรติ สุข และ
กำลังอันเลิศก็เจริญ ผู้มีปัญญาให้ของอันเลิศ ตั้งมั่นแล้วใน
ธรรมอันเลิศ เป็นภูตหรือเทวดาก็ตาม เป็นมนุษย์ก็ตาม
ย่อมเข้าถึงความเป็นเลิศ บันเทิงใจอยู่ นี่เป็นขุมทรัพย์ที่
อันวยสมบัติทุกอย่าง ทั้งแก่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย”

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นเอกบุรุษ อุดมเลิศไปด้วย
วิชาและจรณะ เป็นบุคคลผู้ประเสริฐที่สุดในภพสาม ทรงมี
พระลัทธิปัญญาญาณที่ไม่มีศาสดาใดจะยิ่งกว่า หรือแม้เสมอ
เหมือนก็ไม่มี พระพุทธองค์ทรงรู้แจ้งโลก และเทวโลกพร้อมทั้ง
พรหมโลก ทรงมองเห็นโลกธาตุทั้งหมดในข่ายพระญาณ

รอยพระบาทริมฝั่งน้ำมณฑานที

๓๓๕

อานุภาพของพระพุทธองค์มีมากมายเกินกว่าที่มนุษย์ปุถุชนจะนึกคิดค้นเคหา ที่เรียกว่าอจินไตย

เพราะฉะนั้น เราจึงต้องตระหนักถึงความเป็นผู้มีโชคดีของเรา ที่เราได้มีศรัทธาเป็นลัทธิมาติกาธิปไตย ให้ปลื้มปิติดีใจว่า เราได้ยึดบุคคลผู้เลิศที่สุดเป็นหลักของชีวิตถูกต้องแล้ว เพราะท่านเป็นทั้งที่พึ่งและที่ระลึกอันสูงสุด เป็นแบบอย่างในการสร้างบุญบารมีของเรา เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ อายตนิพพาน เมื่อเราบูชาพระพุทธองค์ผู้เลิศ แม้จะทรงมีพระชนมชีพอยู่หรือว่าดับขันธปรินิพพานไปแล้ว อานิสงส์ผลบุญก็เหมือนกัน เราจะได้บุญอย่างเกินควรเกินคาด เป็นสิ่งที่อยู่เหนือจินตนาการ เพราะพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นอจินไตย

ดังนั้น การที่เราสวดสรงใจไปถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า สรงใจแล่นไปในพระรัตนตรัย คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และ สังฆรัตนะ จึงเป็นการสรงใจไปในสิ่งที่ประเสริฐที่สุด จะทำให้เราได้เข้าถึงความเป็นผู้ประเสริฐ และหลุดพ้นตามพระพุทธองค์ไปด้วย ดังตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล

*ครั้งหนึ่งเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ที่เมืองสาวัตถี

รอยพระบาทริมฝั่งน้ำมณฑล

๓๓๖

ในเวลาใกล้รุ่ง ทรงเข้านิโรธสมาบัติและแผ่ข่ายพระญาณ
ตรวจตราไปตลอดห่มันโลกธาตุ เพื่อโปรดเวไนยสัตว์ผู้มีบุญ
ได้เห็นคาบสเชื้อลัจจพันธุ์เข้ามาในข่ายพระญาณ **ลัจจพันธุ์คาบส**
เป็นผู้มีอินทรีย์แก่กล้า ลังสมบุญมาดีแล้วพร้อมที่จะได้บรรลु-
ธรรมเป็นพระอรหันต์ ถ้าไม่ได้พระพุทธรองค์เป็นกัลยาณมิตรก็
จะต้องพลัดตกไปในมหานรก เสวยทุกข์ทรมานเป็นเวลายาวนาน
เพราะการยึดถือผิดๆ อีกทั้งยังสอนคนอื่นให้หลงผิดตาม

เมื่อทรงเห็นด้วยพุทธจักขุเช่นนั้นแล้ว ก็ตรัสเรียก
พระอานนท์เถระพลางรับสั่งว่า “อานนท์ พຼ່ງนี้เราจะไปแคว้น-
สุณาปຼันตะ พร้อมด้วยภิกษุ ๔๙๙ รูป”

พระอานนท์ได้นำพุทธดำรัสไปบอกแก่ภิกษุชีณาสพ
เมื่อชาววานิชคามได้ยินว่า พระบรมศาสดาจักเสด็จมา จึงทำ
มณฑปที่กลางหมู่บ้าน และตระเตรียมภัตตาหารหวานคาวด้วย
ความปีติเบิกบานใจยิ่งนัก

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงชำระพระวรกายแต่เช้าตรຼ
และนั่งเข้านิโรธสมาบัติ ขณะนั่นเอง บัณทุกัมพลศิลาอาสน์ของ
ท้าวสักกะ ได้แสดงอาการร้อนขึ้น ท้าวสักกะรู้ได้ทันทีว่า
พระบรมศาสดาจะเสด็จไปแคว้นสุณาปຼันตะ จึงตรัสเรียก
วิสสุกรรมเทพบุตร ให้ไปเตรียมสถานที่ประมาณ ๓๐๐ โยชน์

รอยพระบาทริมฝั่งน้ำมณฑานที

๓๓๓

อีกทั้งให้เนรมิตเรือนยอด ๕๐๐ หลัง ประดิษฐานเตรียมไว้ที่
ยอดขั้วประตูพระเชตวันมหาวิหาร

วิสสุกรรมเทพบุตรได้จัดการตามเทวบัญชา เรือนยอด
ของพระผู้มีพระภาคเจ้ามี ๔ มุข ของพระอัครสาวก ๒ มุข
นอกนั้นมีมุขเดียว พระศาสดาเสด็จเข้าไปในเรือนยอดพร้อม
ด้วยพระอรหันตสาวก ๔๙๙ องค์ โดยมีเรือนยอดว่างอยู่หลังหนึ่ง
จากนั้นปราสาททั้ง ๕๐๐ หลัง ได้ลอยละลือไปในอากาศ ไปถึง
สัจจพันธบรรพต

ครั้นพระบรมศาสดาเห็นดาบสแล้ว จึงได้เหาะลงไป
แสดงธรรมโปรดดาบส เมื่อจบพระธรรมเทศนา พระดาบสได้
บรรลुธรรมเป็นพระอรหันต์ผู้ทรงอภิญญา และได้รับการ
อุปสมบทแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทาจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ท่านทรงบาตร และจีวรที่สำเร็จด้วยฤทธิ์ และเหาะเข้าไปสู่
เรือนยอดหลังที่ว่าง

พระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมด้วยภิกษุ ๕๐๐ รูป ที่อยู่ใน
เรือนยอดเสด็จไปวานิชคาม เมื่อถึงที่หมายแล้ว กระทำเรือนยอด
ไม่ให้มีใครเห็นแล้ว เสด็จดำเนินเข้าไปในหมู่บ้านตามปกติ
เมื่อมหาชนเห็นภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่มาถึง ต่างกราบอาราธนาให้
เข้าไปพักที่มณฑป และช่วยกันถวายทานอย่างเต็มที่เต็มกำลัง

รอยพระบาทริมฝั่งน้ำนมทานที

๓๓๘

จากนั้นได้สมათานองค์อุปถัมภ์ พระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ในที่นั้น ๓ ราตรี เพื่อทรงแสดงธรรม และอนุเคราะห์มหาชนให้เป็นสัมมาทิฐิบุคคลที่สมบูรณ์ ทำให้ผู้มีบุญได้บรรลุธรรมากิสมัยกันมากมาย หลังจากนั้นพระพุทธองค์ได้เสด็จไปที่ฝั่งแม่น้ำนมทา ซึ่งมีพญานาคนมทา อาศัยอยู่ใต้บาดาล

เมื่อพญานาคราชผู้รู้การเสด็จมาของพระบรมศาสดาก็ปีติยินดีรีบแปลงร่างเป็นมาณพหนุ่ม สวมใส่อาภรณ์งดงาม ประดุจเทพบุตรบนสวรรค์ มาทำการต้อนรับพระพุทธองค์และนำเสด็จเข้าสู่สำนักพิภพ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดพญานาค และเหล่านาคบริวาร ให้รักษาอุโบสถศีล และให้ยึดพระรัตนตรัยเป็นสรณะ จากนั้นพระพุทธองค์เตรียมจะเสด็จออกจากสำนักพิภพ พญานาคทูลอ้อนวอนว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์จงประทานสิ่งที่ควรสละแก่ข้าพระองค์สักอย่างด้วยเถิด สิ่งที่พระองค์ทรงมอบให้จะได้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของข้าพระองค์ทั้งหลาย”

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอธิษฐานจิตพลางแสดงเจตีย์คือ รอยพระบาทไว้ ณ ริมฝั่งแม่น้ำนมทา ซึ่งตามปกติของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงมีพระฉวีวรรณละเอียด สถานที่ที่ทรงเหยียบย่ำไป เป็นเหมือนสถานที่ที่รองรับปูชนีย รอยพระบาท

รอยพระบาทริมฝั่งนันทานที

๓๓๕

ยากที่จะปรากฏให้ใครเห็น เหมือนรอยเท้าของม้าสินธพที่มีฝีเท้าเร็วดุจลม มีกำลังเร็วเหยียบลงบนใบบัว น้ำก็ไม่กระเพื่อม เพราะฉะนั้นรอยพระบาทของพระพุทธองค์จะไม่ปรากฏทั่วไป แต่ถ้าพระพุทธองค์ทรงอธิษฐานจิตไว้ รอยพระบาทก็จะตั้งอยู่อย่างนั้นชั่วกัปชั่วกัลป์

เมื่อมหาชนทั้งหลายเห็นรอยพระบาทของพระพุทธเจ้าต่างเกิดความเคารพเลื่อมใสมาก พากันสักการบูชา และจะไม่เดินเหยียบทับหรือก้าวข้ามรอยนั้น เพราะถือว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อพระพุทธองค์ อีกประการหนึ่ง หากมีพุทธประสงค์จะแสดงรอยพระบาทแก่ผู้มีบุญคนใดคนหนึ่งเป็นกรณีพิเศษ ผู้นั้นจะเห็นรอยพระบาทของพระพุทธองค์เป็นการเฉพาะคน รอยพระบาทนั้นแม้สัตว์ปามีช้าง เป็นต้น ก็ไม่สามารถจะเหยียบย่ำให้หายไป แม้หมาเหมมหรือห่านใหญ่จะตกลงมาชะล้าง ก็ไม่สามารถที่จะลบรอยพระบาทนั้นได้ นี่เป็นพุทธานุภาพที่เป็นอจินไตย

เมื่อเป็นเช่นนี้ เจตีย์ คือ รอยพระบาท ที่พระองค์ทรงอธิษฐานให้ประดิษฐาน อยู่ที่ลุ่มน้ำนันทานที่ตลอดหนึ่งกัลป์ จึงเป็นสถานที่ที่ศักดิ์สิทธิ์ควรแก่การเคารพสักการะ การที่บ้านเรามีประเพณีลอยกระทง ในคืนวันเพ็ญเดือนสิบสอง ก็เป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ที่เราจะได้ออกมาปอกจากใจ

รอยพระบาทริมฝั่งนันทานที

๓๔๐

สิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายเรานึกให้ละลายไปในแม่น้ำ และเริ่มต้นชีวิตใหม่ในสิ่งที่ตั้งงามที่บริสุทธิ์ ในฐานะที่เราเป็นพุทธศาสนิกชน ควรปรารภเหตุนี้ด้วยการชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาดบริสุทธิ์ โดยนึกถึงพระรัตนตรัย ทำใจให้หยุดนิ่ง จุดประทีปในกระตมบูชาพระรัตนตรัย ไม่ใช่ล่อยกระตมเพื่อความสนุกสนานกันเฉยๆ อย่างนั้นไม่ได้ประโยชน์อะไร เวลาล่อยกระตมอาจจะนึกว่าเราได้ถวายเครื่องสักการบูชาเพื่อบูชาเจดีย์ คือ รอยพระบาทที่ลุ่มน้ำนันทานันนั้นก็ไ้ ลอยไปก็นึกอธิษฐานให้กิเลสอาสวะหลุดล่อยไปจากใจของเราด้วย อย่างนี้เรียกว่าทำถูกหลักวิชา ได้ทั้งบุญได้ทั้งความบันเทิงใจ และได้อานิสงส์ใหญ่ ที่บูชาพระรัตนตรัยด้วยจิตอันเลื่อมใส ทำให้ถูกหลักอย่างนี้กันทุกคน

